

Ю. А. ПРИЛЕПШЕВА*

**СПІЛЬНЕ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКЕ ВИДАННЯ
“АРХІВНА СПАДЩИНА
У СПІВПРАЦІ ПОЛЬЩІ
І УКРАЇНИ”**

Dziedzictwo archiwalne we współpracy Polski i Ukrainy : praca zbiorowa = Архівна спадщина у співпраці Польщі і України : збірна праця / Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych, Państwowy Komitet Archiwów Ukrainy = Генеральна дирекція державних архівів, Державний комітет архівів України ; pod red. W. Stepiaka = под ред. В. Степняка. – Warszawa = Варшава, 2009. – 239 с. – Укр. та пол. мовами.

Результати співпраці українських та польських архівістів у рамках роботи Міжурядової українсько-польської комісії у справі охорони та повернення втрачених і незаконно переміщених під час Другої світової війни культурних цінностей і реалізації українсько-польського проекту “Спільна архівна спадщина” знайшли своє відображення у спільному виданні “Архівна спадщина у співпраці Польщі і України”, упорядником якого є Владислав Степняк. Рішення про підготовку такого видання було прийнято керівниками Державного комітету архівів України та Генеральної дирекції державних архівів Республіки Польща у вересні 2005 р., під час консультацій у Варшаві.

Видання складається з двох частин. Перша містить Протоколи засідань Міжурядової українсько-польської комісії та засідань груп експертів з питань архівної спадщини цієї комісії, друга – матеріали семінару “Спільна польсько-українська архівна спадщина” (Варшава-Плоцк, 12–13 вересня 2005 р.).

Повертаючись до історії становлення та розвитку дружніх стосунків між державними архівними службами України та Польщі, слід згадати перші кроки Головархіву України (з 2000 р. – Держкомархіву) на шляху активізації у середині 1990-х – у 2000-х рр. міжнародної діяль-

* *Прилепішева Юлія Анатоліївна* – кандидат історичних наук, начальник управління інформації та міжнародного співробітництва Державного комітету архівів України.

ності. Саме у середині 1990-х років було укладено перші міжнародні договори міжвідомчого характеру у сфері архівної справи з державними архівними службами Австрії, Білорусії, Болгарії, Естонії, Казахстану, Латвії, Литви, Молдови, Польщі, Росії, Румунії. Сьогодні чинними є міжнародні договори міжвідомчого характеру, укладені з державними архівними службами 24 країн світу.

Вжиті заходи позитивно вплинули на зміцнення вже існуючих зв'язків з архівними установами іноземних держав та міжнародними організаціями в галузі архівної справи, сприяли розширенню кола інтересів українських архівістів за кордоном та налагодженню нових зв'язків із установами іноземних держав, зацікавленими у співпраці. Найбільш показовим у цьому контексті є співробітництво державних архівних служб України та Польщі, а також архівістів обох держав, основні моменти якого відображені у документах видання "Архівна спадщина у співпраці Польщі і України".

Найбільш плідною співпраця українських і польських архівістів була у напрямку реалізації спільних видавничих проєктів, побачили світ академічне видання "Руська (Волинська) Метрика. 1569–1673" (Київ, 2002), довідник "Волинь – Східна Галичина. 1943–1944. Путівник по архівних джерелах" (Варшава, Київ, 2003); проведенні спільних документальних виставок, наукових конференцій та семінарів, у рамках роботи Міжурядової українсько-польської комісії у справі охорони та повернення втрачених і незаконно переміщених під час Другої світової війни культурних цінностей та участі у міжнародному проєкті "Відновлення Пам'яті Польщі" міжнародної архівної програми "Пам'ять світу", що реалізується під егідою ЮНЕСКО і має на меті збереження найвизначніших культурних пам'яток людства.

Упродовж 1997–2008 рр. відбулось чотири засідання Міжурядової українсько-польської комісії з питань охорони та повернення втрачених і незаконно переміщених під час Другої світової війни культурних цінностей та три засідання групи експертів з питань архівної спадщини Міжурядової українсько-польської комісії. До складу експертних груп увійшли представники Державної служби контролю за переміщенням культурних цінностей через державний кордон України та державних архівних служб України й Польщі. За результатами робочих засідань підписано Протоколи між Державним комітетом архівів України та Генеральною дирекцією державних архівів Республіки Польща про взаємне передавання переміщених культурних цінностей від 16 лютого 2001 р. (м. Краків), 12 грудня 2001 р. (м. Красічин), 1 липня 2003 р. (м. Яремче). Останнім Протоколом декларується взаємна готовність передати один одному архівні документи, визнані переміщеними культурними цінностями. Перспективним напрямом цієї роботи сторони

визнали залучення до цього процесу колекцій архівних документів, що зберігаються в інших установах, за межами системи державних архівів України і Польщі, учасниками засідання було також обговорено концепцію Спільної архівної спадщини, запропоновану ЮНЕСКО.

Продовженням співпраці у цьому напрямку стало проведення у Варшаві у рамках Року України в Польщі міжнародного семінару “Польсько-українська спільна архівна спадщина” (12–13 вересня 2005 р.), на якому було підбито підсумки роботи груп експертів з питань архівної спадщини у 2001–2005 рр., та визнано за доцільне сконцентрувати зусилля обох сторін у напрямку реституції в здійсненні взаємного обміну копіями масивів документів, визнаних експертами незаконно переміщеними на територію іншої держави в роки Другої світової війни або внаслідок інших конфліктів та воєн. На семінарі сторони визнали, що найбільш перспективною у рамках двосторонніх українсько-польських відносин нині видається концепція спільної архівної спадщини.

16–18 березня 2006 р. у рамках семінару “Спільна польсько-українська історична спадщина” (м. Варшава, Республіка Польща) польську сторону було поінформовано про бачення українськими архівістами дефініції поняття “спільна архівна спадщина” та узгоджено з польськими колегами практичні кроки щодо виявлення та обліку об’єктів такої спадщини. Це знайшло своє відображення у 7-ій статті нової редакції Угоди про співробітництво між Державним комітетом архівів України і Генеральною Дирекцією державних архівів Республіки Польща в галузі архівної справи, підписаної у Варшаві 17 жовтня 2008 р. Статтею передбачено реалізацію українсько-польського проекту “Спільна польсько-українська архівна спадщина”, у рамках якого сторони здійснюють пошук, облік та дослідження документів, що стосуються історичного минулого України (“Україніка”) у польських архівах та що стосуються історичного минулого Польщі (“Полоніка”), в українських архівах. З цією метою сторони мають створити спільну експертну комісію.

З огляду на викладене цілком слушним є поновлення нині державними архівними службами України та Польщі консультацій щодо можливості здійснення взаємного обміну культурними цінностями, виявленими в архівах обох держав, що можуть бути віднесені до незаконно переміщених внаслідок історичних процесів і подій, зокрема під час Другої світової війни та доопрацювання сторонами переліків архівних документів і матеріалів, що можуть бути віднесені до об’єктів взаємної реституції, та узгодження позицій обох сторін з цих питань. Це й було відзначено у Протоколі четвертого засідання Міжурядової українсько-польської комісії, що відбувалось 17–18 червня 2008 р. у м. Варшаві.

Документальні матеріали спільного видання “Архівна спадщина у співпраці Польщі і України” дають можливість дослідити перебіг подій, пов’язаний зі становленням та розвитком взаємовигідного співробітництва між українськими та польськими архівістами, зокрема у площині спільної архівної спадщини, що передбачає не тільки узгодження сторонами визначення поняття “спільна архівна спадщина”, а й забезпечення максимального доступу до документів цієї категорії шляхом їх оприлюднення за взаємною згодою в електронній та паперовій формах.

Результати спільної роботи, проведеної українськими та польськими архівістами у 1996–2008 роках, що знайшли своє відображення у вищезгаданому виданні, мають важливе наукове значення і сприятимуть подальшому поглибленню конструктивної співпраці в дослідженні історії українсько-польських відносин, реалізації проекту “Спільна архівна спадщина”, що передбачатиме обмін копіями документів та підготовку довідково-інформаційних видань з цієї проблематики.